

573

Wet van 27 oktober 1976 tot wijziging van de Kieswet strekkende tot het opnieuw vaststellen van de hoofdstukken J en K en tot wijziging van enkele artikelen in de hoofdstukken I, S en X

Wij Juliana, bij de gratie Gods, Koningin der Nederlanden, Prinses van Oranje-Nassau, enz., enz., enz.

Allen, die deze zullen zien of horen lezen, saluut! doen te weten: Alzo Wij in overweging genomen hebben, dat het wenselijk is bij de verkiezingen voor de Tweede Kamer der Staten-Generaal, voor de provinciale staten en voor de gemeenteraden, de mogelijkheden betreffende het elders stemmen en het stemmen bij volmacht te verruimen en in verband daarmee enkele andere bepalingen van de Kieswet te wijzigen; Zo is het, dat Wij, de Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Artikel I

In de Kieswet¹ worden de volgende wijzigingen aangebracht:

A

Artikel I 6 wordt als volgt gewijzigd:

1. In het eerste lid wordt de puntkomma achter het gestelde onder *b* vervangen door een komma. Toegevoegd worden de woorden: alsmede jaar en datum van geboorte;
2. In het eerste lid wordt na «*b*» ingevoegd:
c. het adres en de woonplaats van de kiezer;
3. In het eerste lid wordt het gestelde onder *c* tot en met *f* verletterd tot onderscheidenlijk *d* tot en met *g*, terwijl het gestelde onder *g* wordt verletterd tot *j*.
4. In het eerste lid wordt na *f* (oud) ingevoegd:
h. een formulier, met gebruikmaking waarvan de kiezer op de voet van het bepaalde in paragraaf 2 en paragraaf 3 van hoofdstuk J de bevoegdheid verkrijgt te stemmen in een ander stembureau dan dat, waarin hij naar de bepalingen dezer wet zijn stem moet uitbrengen (kiezerslegitimatiekaart);
i. een formulier, met gebruikmaking waarvan de kiezer op de voet van het bepaalde in paragraaf 3 van hoofdstuk K aan een andere kiezer machtiging kan verlenen bij volmacht voor hem te stemmen (volmachtlegitimatiekaart);
5. In het tweede lid, eerste volzin, vervallen de woorden 'hetzij te vermelden op de oproepingskaart', en wordt in plaats van 'hetzij op de dag der stemming

in het stemlokaal, bij de ingang daarvan, duidelijk leesbaar in afdruk op te hangen' gelezen: hetzij in één of meer dag- of nieuwsbladen, die in de gemeente verspreid worden, te publiceren.

6. In het tweede lid, tweede volzin, vervalt het woord 'uitsluitend'. Aan dat lid wordt toegevoegd: Onder de lijsten wordt afgedrukt de inhoud van artikel 128 van het Wetboek van Strafrecht en van de artikelen X 4, X 7 en X 8 der Kieswet.

7. Het derde lid wordt gelezen als volgt: De in het tweede lid bedoelde lijsten van kandidaten worden op de dag der stemming in het stemlokaal, bij de ingang daarvan, duidelijk leesbaar in afdruk opgehangen.

B

Artikel I 30 wordt als volgt gewijzigd:

De punt aan het slot van het eerste lid wordt vervanen door een komma, en toegevoegd worden woorden 'dan wel een kiezerslegitimatiekaart of een volmachtlegitimatiekaart».

C

Hoofdstuk J wordt gelezen:

HOOFDSTUK J

Van het stemmen in een stembureau naar keuze van de kiezer.

Par. 1. Algemene bepalingen

Artikel J 1

Aan de kiezer wordt op de voet van de bepalingen van dit hoofdstuk op zijn verzoek toegestaan binnen het gebied van het lichaam, waarvoor de verkiezing wordt gehouden, aan de stemming deel te nemen in een stembureau van zijn keuze.

Artikel J 2

Het in het artikel J 1 bepaalde geldt niet voor de kiezer, aan wie is toegestaan bij volmacht te stemmen.

Artikel J 3

1. De kiezer, die van de in artikel J 1 bedoelde gelegenheid wenst gebruik te maken, doet op de voet van het bepaalde in paragraaf 2 schriftelijk, of op de voet van het bepaalde in paragraaf 3 mondeling, het verzoek daartoe aan de burgemeester der gemeente, waar hij op de dag der kandidaatstelling in het kiezersregister is opgenomen.
2. De burgemeester brengt op de dag der kandidaatstelling ter openbare kennis, dat uiterlijk op de in artikel J 6, eerste lid, bedoelde dag schriftelijk, en binnen de in artikel J 9, eerste lid, bedoelde termijn mondeling, een verzoek als in het eerste lid bedoeld kan worden gedaan.

Artikel J 4

1. De aan de kiezer ten bewijze van de voldoening aan zijn verzoek te verstrekken verklaring draagt de naam van kiezerslegitimatiekaart.
2. De kiezer aan wie een kiezerslegitimatiekaart is verstrekt, kan uitsluitend met deze kaart aan de verkiezing deelnemen.
3. Aan de kiezer, wiens kiezerslegitimatiekaart in het ongereede is geraakt, wordt geen nieuwe verstrekt.

Artikel J 5

Bij de naam van de kiezer, aan wie overeenkomstig paragraaf 2 of paragraaf 3 een kiezerslegitimatiekaart is verstrekt, wordt in het in artikel I 14 bedoelde afschrift van of uittreksel uit het kiezersregister de aantekening 'k.leg.k.' gesteld.

Par. 2. Van het schriftelijk aanvragen van een kiezerslegitimatiekaart

Artikel J 6

1. Een schriftelijk verzoek aan de burgemeester als in artikel J 3, eerste lid, bedoeld, kan worden gedaan uiterlijk op de veertiende dag voor die der stemming.
2. De kiezer geeft daarbij op:
  - a. zijn naam en voornamen of voorletters;
  - b. de datum en het jaar van zijn geboorte;
  - c. de gemeente, waar hij op de dag der kandidaatstelling in het kiezersregister is opgenomen, alsmede zijn adres aldaar op die dag;
  - d. de gemeente en het adres, waar hij de in artikel J 4, eerste lid, bedoelde verklaring wenst te ontvangen.
3. Voor het in het eerste lid bedoelde schriftelijk verzoek wordt gebruik gemaakt van een formulier, dat ter secretarie van elke gemeente kosteloos verkrijgbaar is.
4. De vorm en de inrichting van het formulier worden geregeld bij algemene maatregel van bestuur.

Artikel J 7

1. Zo spoedig mogelijk na ontvangst van het verzoek wordt door de burgemeester of de door hem daartoe aangewezen ambtenaar een beslissing genomen.
2. Het verzoek wordt slechts afgewezen, indien de verzoeker op de dag der kandidaatstelling niet in het kiezersregister is opgenomen, hem overeenkomstig paragraaf 2 van hoofdstuk K is toegestaan bij volmacht te stemmen of hem reeds een kiezerslegitimatiekaart is verstrekt.
3. Indien het verzoek niet in verdere behandeling kan worden genomen of moet worden afgewezen, wordt de reden hiervan op het verzoekschrift vermeld, waarna dit onverwijld aan de verzoeker wordt teruggezonden.

Artikel J 8

De beslissing tot inwilliging van het verzoek wordt gesteld op de in artikel I 6, eerste lid, of artikel I 7 bedoelde oproepingskaart van de verzoeker met gebruikmaking van het op de kaart daartoe voorkomend formulier.

Par. 3. Van het mondeling aanvragen van een kiezerslegitimatiekaart

Artikel J 9

1. Een mondeling verzoek, als in artikel J 3, eerste lid, bedoeld, kan geschieden na ontvangst van de ingevolge artikel I 6, eerste lid, toegezonden of ingevolge artikel I 7 uitgereikte oproepingskaart, doch uiterlijk op de vijfde dag voor die der stemming, door de kiezer in persoon ter secretarie der gemeente, waar hij op de dag der kandidaatstelling in het kiezersregister is opgenomen.

2. De kiezer legt bij het verzoek over de hem ingevolge artikel I 6, eerste lid, toegezonden of ingevolge artikel I 7 uitgereikte oproepingskaart.
3. Op een verzoek als in het eerste lid bedoeld, wordt door de burgemeester of de door hem daartoe aangewezen ambtenaar terstond een beslissing genomen.
4. Het verzoek wordt slechts afgewezen, indien de verzoeker op de dag der kandidaatstelling niet in het kiezersregister is opgenomen, hem reeds is toegestaan bij volmacht te stemmen of hem reeds een kiezerslegitimatiekaart is verstrekt.
5. De beslissing tot inwilliging van het verzoek wordt op de aan de verzoeker ingevolge artikel I 6, eerste lid, toegezonden of ingevolge artikel 17 uitgereikte oproepingskaart gesteld met gebruikmaking van het op die kaart daartoe voorkomend formulier.

Par. 4. Van het stemmen met de kiezerslegitimatiekaart

Artikel J 10

1. De kiezer overhandigt aan de voorzitter van het stembureau de kiezerslegitimatiekaart.
2. Het tweede lid van het stembureau houdt door op de kiezerslegitimatiekaart zijn paraaf te stellen aantekening, dat de kiezer zich heeft aangemeld.

D

Hoofdstuk K wordt gelezen:

HOOFDSTUK K

Van het stemmen bij volmacht

Par. 1. Algemene bepalingen

Artikel K 1

Aan de kiezer wordt op de voet van de bepalingen van dit hoofdstuk toegestaan bij volmacht te stemmen.

Artikel K 2

1. Een volmacht kan worden verleend hetzij op een schriftelijke aanvraag op de voet van het bepaalde in paragraaf 2, hetzij door overdracht van de oproepingskaart op de voet van het bepaalde in paragraaf 3 van dit hoofdstuk.
2. Een volmacht op schriftelijke aanvraag kan niet worden verleend aan de kiezer, aan wie overeenkomstig het bepaalde in hoofdstuk J is toegestaan in een stembureau van zijn keuze te stemmen.

Artikel K 3

Als gemachtigde kan, onverminderd het bepaalde in artikel K 17, eerste lid, slechts optreden degene die op de dag der kandidaatstelling is opgenomen in een kiezersregister.

Artikel K 4

Een kiezer mag niet meer dan twee aanwijzingen als gemachtigde aannemen.

Artikel K 5

1. De volmachtgever is niet bevoegd de volmacht in te trekken of in persoon aan de stemming deel te nemen.
2. Een stem, uitgebracht door een volmachtgever in strijd met het bepaalde in het eerste lid, wordt niettemin geacht geldig te zijn uitgebracht.

Artikel K 6

1. De aan de gemachtigde ten bewijze van de verkrijging van de in artikel K 1 bedoelde bevoegdheid te verstrekken verklaring draagt de naam van volmachtlegitimatiekaart.
2. Aan de gemachtigde, wiens volmachtlegitimatiekaart in het ongereede is geraakt, wordt geen nieuwe verstrekt.

Artikel K 7

1. De gemachtigde mag niet stemmen, indien hem bekend is, dat zijn volmachtgever is overleden.
2. Een stem, uitgebracht voor een overleden volmachtgever, wordt niettemin geacht geldig te zijn uitgebracht.

Par. 2. Van het schriftelijk aanvragen om bij volmacht te stemmen

Artikel K 8

De burgemeester brengt op de dag der kandidaatstelling ter openbare kennis, dat uiterlijk op de veertiende dag voor die der stemming voor de kiezers gelegenheid bestaat het in artikel K 9 bedoelde verzoekschrift in te dienen.

Artikel K 9

1. De kiezer, die bij volmacht wenst te stemmen, dient uiterlijk op de veertiende dag voor die der stemming daartoe een verzoekschrift in bij de burgemeester der gemeente, waar hij op de dag der kandidaatstelling in het kiezersregister is opgenomen. Voor dit verzoekschrift wordt gebruik gemaakt van een formulier, dat ter secretarie van elke gemeente kosteloos verkrijgbaar is.
2. Hij geeft daarbij op:
  - a. zijn naam en voornamen of voorletters;
  - b. de datum en het jaar van zijn geboorte;
  - c. de gemeente, waar hij op de dag der kandidaatstelling in het kiezersregister is opgenomen, alsmede zijn adres aldaar op die dag;
  - d. de gemeente, waar hij woonachtig is, en zijn adres aldaar, indien deze afwijken van de onder c bedoelde gegevens;
  - e. de gegevens, bedoeld onder a tot en met d, ten aanzien van de kiezer, die bereid is als gemachtigde op te treden.
3. Bij het verzoekschrift wordt ingediend een verklaring van de gemachtigde, dat deze bereid is als zodanig op te treden alsmede, indien de gemachtigde niet in hetzelfde kiezersregister is opgenomen als de volmachtgever, een door de burgemeester der gemeente, waar de gemachtigde in het kiezersregister is opgenomen, afgegeven verklaring, dat de gemachtigde op de dag der kandidaatstelling is opgenomen in het kiezersregister van zijn gemeente en dat de bereidverklaring van de gemachtigde in overeenstemming is met het bepaalde in artikel K 4.
4. De vorm en de inrichting van het verzoekschrift en van de verklaring worden geregeld bij algemene maatregel van bestuur.

Artikel K 10

1. Voldoet de kiezer, die als gemachtigde is aangewezen, niet aan de voorwaarde, vermeld in artikel K 3, of mag hij op grond van het in artikel K 4 bepaalde de aanwijzing niet aannemen, dan geeft de burgemeester of de door hem daartoe aangewezen ambtenaar daarvan onverwijld kennis aan de kiezer, die bij volmacht wenst te stemmen.
2. Deze kan met inachtneming van artikel K 9 mededeling doen van de aanwijzing van een andere kiezer, die bereid is als gemachtigde op te treden.

Artikel K 11

1. Zo spoedig mogelijk na ontvangst van het verzoek wordt door de burgemeester of de door hem daartoe aangewezen ambtenaar een beslissing genomen.
2. Bij inwilliging wordt een verklaring opgemaakt, die aan de gemachtigde tot volmacht strekt.
3. Aan de volmachtgever wordt van de inwilliging mededeling gedaan.
4. Indien het verzoek niet in verdere behandeling kan worden genomen of moet worden afgewezen, wordt de beslissing met opgave van redenen op het verzoekschrift vermeld.
5. Het verzoekschrift wordt alsdan aan de verzoeker teruggezonden, terwijl de persoon, die zich bereid heeft verklaard als gemachtigde op te treden, van de beslissing in kennis wordt gesteld.

Artikel K 12

De burgemeester houdt aantekening van de namen der kiezers, die een aanwijzing als gemachtigde hebben aangenomen.

Artikel K 13

1. Indien de gemachtigde overlijdt of niet in staat zal zijn van de hem verleende volmacht gebruik te maken, kan de volmachtgever met inachtneming van artikel K 9 mededeling doen van de aanwijzing van een andere kiezer, die bereid is als gemachtigde op te treden.
2. De artikelen K 3, K 4 en K 10 zijn van overeenkomstige toepassing.
3. De vorm en de inrichting van de mededeling worden geregeld bij algemene maatregel van bestuur.

Artikel K 14

1. Op de volmachtlegitimatiekaart worden vermeld:
  - a. de naam van het lichaam, waarvoor de stemming plaatsvindt;
  - b. de naam en de voornamen of voorletters van de volmachtgever;
  - c. de naam en voornamen of voorletters van de gemachtigde, alsmede jaar en datum van geboorte;
  - d. de gemeente, in het kiezersregister waarvan de gemachtigde is ingeschreven, zomede zijn adres;
  - e. de dag en de uren, waarop de stemming plaatsvindt;
  - f. de inhoud van artikel 128 van het Wetboek van Strafrecht;
  - g. de inhoud van de artikelen X 4, X 7, en X 8 der Kieswet.
2. De vorm en de inrichting van de kaart worden geregeld bij algemene maatregel van bestuur.

Artikel K 15

1. De burgemeester doet de volmachtlegitimatiekaart aan de gemachtigde toekomen.
2. Bij de naam van de kiezer, ten behoeve van wie aan een gemachtigde een volmachtlegitimatiekaart is toegezonden, wordt in het in artikel I 14 bedoelde afschrift van of uittreksel uit het kiezersregister de aantekening 'vervallen' gesteld.

Artikel K 16

De gemachtigde kan zich in een stembureau van zijn keuze binnen het gebied van het lichaam, waarvoor de verkiezing gehouden wordt, voor het uitbrengen van de stem van de volmachtgever aanmelden.

Par. 3. Van het verlenen van volmacht bij wege van overdracht van de oproepingskaart aan een andere kiezer

Artikel K 17

1. De kiezer kan een andere kiezer, die op de dag der kandidaatstelling in hetzelfde stembedict als hij staat ingeschreven, machtigen in het stembureau van dat stembedict voor hem te stemmen.
2. Hij tekent daartoe het formulier, voorkomend op de door hem, ingevolge artikel I 6, eerste lid, ontvangen of alsnog aan hem ingevolge artikel I 7 uitgereikte oproepingskaart en doet de kaart door de door hem gemachtigde medeondertekenen.
3. Hij draagt de aldus in een volmachtlegitimatiekaart omgezette oproepingskaart aan de gemachtigde over.

Artikel K 18

De gemachtigde kan een volmachtstem uitsluitend tegelijk met zijn eigen stem uitbrengen.

Artikel K 19

Indien bij aanmelding van de gemachtigde blijkt, dat de volmachtgever reeds zijn stem heeft uitgebracht, wordt de gemachtigde als zodanig niet tot de stemming toegelaten, en de volmachtlegitimatiekaart door de voorzitter van het stembureau ingehouden.

Artikel K 20

Indien na het uitbrengen van een stem door een gemachtigde, de volmachtgever of een andere gemachtigde zich alsnog tot het uitbrengen van een stem aanmeldt, wordt deze niet tot de stemming toegelaten en wordt de daarbij overgelegde oproepingskaart of volmachtlegitimatiekaart door de voorzitter van het stembureau ingehouden.

Par. 4. Van het stemmen door de gemachtigde

Artikel K 21

1. De gemachtigde overhandigt aan de voorzitter van het stembureau de volmachtlegitimatiekaart.

2. Het tweede lid van het stembureau houdt door op de volmachtlegitimatiekaart zijn paraaf te stellen aantekening, dat de gemachtigde zich heeft aangemeld.
3. Indien een in een volmachtlegitimatiekaart omgezette oproepingskaart als bedoeld in artikel K 17 wordt overgelegd, plaatst het tweede lid tevens in het in artikel I 14 bedoelde afschrift van of uittreksel uit het kiezersregister de aantekening «vervallen» bij de naam van de volmachtgever.

Artikel K 22

Voor de gemachtigde, die zich in het stemlokaal bevindt, gelden de rechten en verplichtingen van de kiezer.

E

Artikel S 4, tweede lid, eerste volzin, wordt als volgt gewijzigd:

De woorden ' , dat tengevolge van zijn lichamelijke toestand of wegens verblijf buitenlands niet in staat is in persoon aan de stemming deel te nemen, ' vervallen.

F

Na artikel X 3 wordt ingevoegd een nieuw artikel, luidende:

Artikel X 4

1. Hij die bij een verkiezing door gift of belofte een kiezer omkoopt om volmacht te geven tot het uitbrengen van zijn stem, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste zes maanden of geldboete van ten hoogste driehonderd gulden.
2. Dezelfde straf wordt toegepast op de kiezer die zich door gift of belofte tot het bij volmacht stemmen laat omkopen.

G

Artikel X 4 wordt vernummerd tot artikel X 5 en in dit artikel wordt in plaats van 'een der in de artikelen X 1, X 2 en X 3' gelezen: een der in de artikelen X 1, X 2, X 3 en X 4.

H

De artikelen X 5 en X 8 worden vernummerd tot X 6 respectievelijk X 7.

I

Na artikel X 7 wordt ingevoegd een nieuw artikel, luidende:

Artikel X 8

Hij die bij een verkiezing een ander heeft gemachtigd voor hem te stemmen en niettemin in persoon aan de stemming deelneemt, wordt gestraft met hechtenis van ten hoogste een maand of geldboete van ten hoogste duizend gulden.

J

Artikel X 12 wordt gelezen: De in de artikelen X 1, X 2, X 3, X 4 en X 6 bedoelde strafbare feiten worden als misdrijven, die in de artikelen X 7, X 8, X 9, X 10 en X 11 bedoeld, worden als overtredingen beschouwd.

Artikel II

Deze wet treedt in werking op een door Ons te bepalen tijdstip.

Zie voor de behandeling in de Staten-Generaal:

Kamerstukken II 1974/75, 13 218; 1975/76, 13 218, 1976/77, 13 218

Hand. II 1976/77, blz. 146-153, 167-174, 230-231

Kamerstukken I 1976/77, 13 218 (5,5a)

Hand. I 1976/77, blz. 33.

¹ Stb. 1951, 290, laatstelijk gewijzigd bij de wet van 1 mei 1975, Stb. 283.

Lasten en bevelen dat deze in het Staatsblad zal worden geplaatst, en dat alle ministeriële departementen, autoriteiten, colleges en ambtenaren, wie zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven ten Paleize Soestdijk, 27 oktober 1976

Juliana

De Minister van Binnenlandse Zaken,
De Gaay Fortman

Uitgegeven de *achttiende* november 1976

De Minister van Justitie,
Van Agt